

Fiery Facets & Faces

חנוכה תשע"ט

2 Inside Chanukah

LIGHTING THE MENORAH • 199

R. Strickhoff

candles become accidentally extinguished, they do not have to be rekindled as long as they were initially prepared properly?

The Gemara (*Shabbos* 21a-b) indicates that when the candles are properly prepared,¹⁶⁵ *אין זקוק להם* — if they became extinguished [accidentally], one is not obligated to [rekindle] them. However, in light of the fact that the entire purpose of *ner Chanukah* is to get others to see the candles, thereby causing *pirsumei nisa*, it seems strange that this is the halachah (see *Shulchan Aruch, Orach Chaim* 673:2, and *Mishnah Berurah* there). Logically, the obvious course would be to rekindle the candles, so that others could see it, and *pirsumei nisa* could be accomplished,¹⁶⁶ yet this is not required. Since this appears counterintuitive, a deeper examination is necessary to uncover the reason why the halachah was constructed this way and to understand the message Chazal are hinting at here.

165. Meaning that at the time of the lighting all the conditions necessary for the candles to burn for the minimum required half hour after the stars appear were in place. In other words, (1) enough oil was in the menorah (or the wax candles were long enough) to last for that length of time, and (2) the menorah was lit in a place where it was safe from being extinguished (i.e., not near an open window on a windy night). (See *Shulchan Aruch, Orach Chaim* 675:2.)

166. In truth, it is appropriate to rekindle the candles (except on Shabbos, of course), but doing so is not required by halachah.

4

Every Jewish soul possesses a *pintele Yid* (little Jew), a pure and untouched Jewish spark that can never be extinguished. Chanukah teaches that the *pintele Yid* is always accessible and awaiting our call. One only needs to access the light within to grow and be inspired. After all, it only takes the light of one candle to dispel the darkness in an entire room. It is through this eternal light that we have continued to survive both individually and as a nation, and it was through its small remnant spark that the Jewish people overcame the Yevanim and the miracle of Chanukah occurred. As it says in *Maoz Tzur*: *ומנות קנקנים נעשה גם* — *And from the remnant of the flasks, a miracle was wrought for the Roses [i.e., the Jewish people].*¹

5b

מתעוררת הנקודה הפנימית שלנו, וזכנו זה הם מוכנים למסור נפשם בלי טעם ודעת. ועל כן זה אמר דוד המלך ע"ה (תהלים קמ"ו ב') אהללה ה' בחיי אומרה * לאלהי "בעודי", הנקודה הפנימית שלנו נקראת "עודי", שכן זה עוד נשאר אצל

5a

ומצואר בספה"ק (ליקו"א חניא פכ"ה) דמטעם זה אנו רואין, שאף פושעי ישראל, כאשר רוצים להעבירם מאמונת ה', מוכרים נפשם לעלות על המוקד על קידוש שמו יתברך, אף שבחיייהם עברו על רצון ה' בשאט נפש. והו מפני שבאותה שעה שכופין אותן להעבירן מאמונת ה',

עבודת : חנוכה - עבודה קי

איתא במסכת שבת (שבת כ"א ע"ג) מאי חנוכה תנו רבנן וכו' כשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמיים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונכחוס, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחומתו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד נעשה בו גם והדליקו ממנו שמונה ימים.

עוד יצוהר, מה שעמדו בספה"ק (ע"י בני" מאמר ו') לתת טעם, על מה שנעשה הנס חנוכה על ידי הכהנים דייקא, הלא הם היו מוקדשים לעבוד עבודה הקודש, ולא היה דרכם לערוך מלחמות, אלא מלכות בית דוד משבט יהודה לתמו תמיד מלחמות ה', ולמה כאן נעשה הנס דייקא על ידיהם. וכן כבר הקשו הראשונים (ע"י

בבר דקדקו המפרשים, דלא מצינו דבר כזה בדברי חז"ל, שהכהן הגדול יחוס בחומתו את פני השמיים שבבית המקדש, ואם כן למה היה פך זה חתום בחומתו של כהן גדול.

ויבואר על פי הידוע מפי ספרים וסופרים, דכלל כל צר ישראל שוכנת "נקודה פנימית", שעליה אמרו חז"ל (פנהדרין מ"ד ע"א) ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא, כי בחיי ישראל אף אם חטא מאוד נגד שמו יתברך, וטימא את נפשו בהרבה עוונות חלילה, עם כל זה לא שייך שנפשו תיעקר לגמרי מקדושת השי"ת, כי בקרב לבו טמונה עדיין נקודה אחת אשר לשם אינו מגיע שום פגם, ונקודה זו היא אפשר שתיפגם לעולם, ואף בחטא אדם הראשון לא נפגמה, ונקודה זו מקשרת את האדם אליו יתברך לעולם.

האדם, אף כשנתרחק מאוד מאור פניו יתברך, וזהו אומרה לאלהי "בעודי", וכן אומרים (שיר היחוד לשבת) ואני "בעודי" אהללה בוראי, היינו שבח הנקודה הפנימית יכול האדם לומר ולהודות לשמו יתברך, ולהתקרר אליו בכל מקום ובכל זמן, אף כשנתרחק מאוד מאור פניו יתברך.

והנה כמו שיש נקודה פנימית "נפש" הישראלית, כן יש נקודה זו גם "בנימית שנה", ובנימית "עולם", כידוע מספר יצירה (פ"ו מ"א) שכל דבר נברא בעש"ן, עולם שנה נפש. הנקודה הפנימית שבשנה היא יום הכיפורים, שביום זה אין שטן ואין פגע רע, כמו שאמרנו ח"ו"ל (יומא כ"ו ע"ב) שטן ציומא דכיפורי לית ליה רשותא לאסטויי. והנקודה הפנימית שבשנה היא מקום המקדש, ששם מקום השראת שכינתו יתברך תמיד, ואין שום דבר מבוזות הרע שורה שם. ולכן נכנס הכהן גדול ביום הכיפורים לקדוש הקדשים, כי הכהן הגדול שהיה שלוחו של כלל ישראל לעבוד עבודה המקדש, הוא היה שורש הנקודה הפנימית של כל נפשות ישראל, וכאשר נכנס הכהן גדול, לקדשי הקדשים, ביום הכיפורים, נתאחדו כל כחות הנקודה הפנימית שב"עולם שנה נפש" יחד, ועל ידי זה נמעוררה הנקודה הפנימית של כל

נפש ונפש מ"שאל, לשון אליו יתברך ביום הקדוש הזה בלב אמת וטהור.

וזאת היתה עבודה הכהן הגדול גם בהדלקת המנורה צבית המקדש בכל יום, כי ידוע (מיקו"ז י"ז ע"ב) שבקומת האדם ישנם עשר ספירות, חצ"ד חג"ת נה"מ, והן נחלקים למוחין ומדות, המוחין הם חצ"ד שמשכנן במוח, ושבע המדות שהם חג"ת נה"מ משכנן בלב, ועבודה האדם היא להשליט את המוח על הלב, דהיינו שרריך לקדש חכמתו בינתו ודעתו, להתבונן בהם בגדלות הצורה צ"ה, ובכח זה יכול לקדש שבע המדות שבלב, להשתמש בכל המדות לשמו יתברך, כגון צמדת החסד שהיא אהבה ישתמש לאהבה את ה', ולא לתאוה גשמית חלילה, צמדת

וביין שעבודה זו באה לגלות את הנקודה הפנימית שבנפשות ישראל, היא נעשתה על ידי הכהן דייקא, שהוא הנקודה הפנימית שבנפש, ובהיכל המקדש צפטים, כי מקום המקדש הוא הנקודה הפנימית שבשכל כנ"ל. וכאשר נתאחדו כחות הנקודה הפנימית שבשכל ונפש

ציחד, נמעוררה על ידי זה הנקודה הפנימית שבכל אחד ואחד מישראל.

ובזה נבוא לבאר ענין הנס דחוכה, דכבר ציארנו כמה פעמים (ע"י לקמן פ' מקד, ובעני"ע אמ"ק דף קכ"ו), דעיקר כוונת מלכות יון הרשעה היתה, לנעור מלכות בני ישראל את אש הקודש ואת אור ה' שבשכל, כי רצו שבני ישראל יקיימו המצוות וילמדו 'החורה כמצוות אנשים מלומדה, בקרירות, בלי הרגש דקדושה ובלי אור ודציקות אליו יתברך. ולכן רצו להסתיר ולכסות את אור הנקודה הפנימית שבקרב לבנם, כי ידעו שכל זמן שנקודה זו מתגלית בלבות בני ישראל, לא יוכלו לנצות בהם את האש דקדושה ואת יקוד לבנם צמורה ומצוות, כי נקודה זו היא כולה אור המלהיב את לבבות ישראל לאציהם שבשמים.

וזהו שאמרו חז"ל "כשנכנסו יוונים להיכל" וטמאו כל השמיים, היינו שבנימיתם להיכל הקודש התכוונו לפגום בכח הנקודה הפנימית שבשכל, ואחר כך פגמו עוד "וטמאו כל השמיים", כדי שתצטל הדלקת המנורה צבית המקדש, ועל ידי זה לא מתגלה עוד הנקודה הפנימית שבנפשות בני ישראל, ומכבה האש שבשכל למורה ומצוות, ויקיימו המצוות בקרירות רח"ל.

הגבורה ישתמש ליראה את ה' ולא ליראה גשמית, וכן בכל המדות ישליט עליהם כח המוחין להשתמש בהם לחלק הטוב (ע"י באור לקמן פ' יתרו). ועל זה נאמר (דברים ד' ל"ט) וידעת היום והשבות אל לבבך, פי' וידעת היום, שמכיר את ה' אלהיך בדעתך, ואחר כך תמשך ותשיב זאת הדעת, אל לבבך היינו לחוך המדות השוכנות בלב, להשתמש בהם לצד הקדושה.

ואם האדם אכן משליט המוחין על המדות שבלב, ומטהר את שבע מדותיו שבשכל להשתמש בהם לצד

הקדושה, אזי מתגלה ומתלהב בקרבו כח ה"נקודה הפנימית" השוכנת שם בלב, שיוכל להרגיש תמיד את אור ה', ולעבוד את ה' באש קודש. מה שאין כן אם מתנהג בשבע מדותיו שבשכל לצד הרע, ומגשם נפשו במצוות גשמיות, מכסה ומסתיר בזה על הנקודה הפנימית השוכנת שם בלב, ואינו זוכה להרגיש את אור ה' בעבודתו.

ולתכלית זאת באה עבודת הדלקת המנורה בכל יום, כי כאשר הכהן הגדול הדליק את שבעה קני המנורה, בשמן הרומז לתכונה כידוע (מנחות פ"ה ע"ב), גרס בזה להמשך אור החכמה והמוחין לחוך שבע המדות שבשכל כל אחד ואחד מישראל, שבח אור זה נתקדשו ונטהרו שבע המדות שבשכל בני ישראל, וכיון שנטהרו שבע המדות שבשכל, נתגלה אור הנקודה הפנימית שבשכל, וזכו להתלהב אליו יתברך בצור גדול, ולהרגיש את אורו יתברך בכל מעשיהם.

they could succeed in and prevent Jews from learning Torah, then hopefully intellectual supremacy would pass to them.

With this intention, the menorah in the Beis HaMikdash became a prime target. The Greeks knew full well that the menorah was no ordinary candelabra. It was not a secret that its light symbolized the flame of Torah, as expressed in the words of the Sages. The menorah's seven branches alluded to the seven branches of worldly knowledge, all of which are to be found in the profundity of Torah. Furthermore, by kindling it in the Beis HaMikdash, the menorah generated outpourings of Divine wisdom from Above which cascaded on to klal Yisroel and enlightened their receptive minds above par.

Our Sages record that it was not long before the Greeks declared מצה אחת יש בידין אם אתם מבטלין אותה מידן כבר הם אבודים — the Jews practice one particular ritual, lighting their candelabra, and if we can halt this performance, their intellectual superiority will also come to an end. ומדו they immediately proceeded to defile all the sacred oil in order to put the menorah out of action.

וזאת הימה עיקר הרעה שקרה לבני ישראל צימים ההם, שנעשה אז הסמר גדול בלצם, כי מחמת ציטול הדלקת המנורה, לא היה צנחן להמשיך המוחין לתוך המדות כראוי, ולטהר מדומיהם שבלב, ועל ידי זה נתכסה בלצם אור הנקודה הפנימית ואש הקודש הבער בלב, ועל ידי זה היה צנחן של היונים להכניס בקרבם את חכמתם הטמאה רח"ל, ולהכשילם בעצירות רעות ל"ע, כמצואר דברי חז"ל ובמדרשים.

ולבן הספימו וגמרו אז חממי הדור **★** צהוראות שעה, להמליך מלך מבני החשמונאים הכהנים, כי כדי להכניע כח היונים שרצו להסמיר אש הנקודה

הפנימית שנפשות ישראל, הוצרכו לעבודת הכהנים דייקא, כיון שהם היו הנקודה הפנימית שנפשות ישראל כנ"ל. ולכן דוקא הם ערכו המלחמות, כי רק הם יכלו לחזור ולהלהיב כח הנקודה הפנימית בלבות בני ישראל, ולהכניע כח הטומאה של היונים שרצו להסמיר כח זה.

ובשגבריה מלכות בית חשמונאי הכהנים דייקא, ונחוס, חזרו ונכנסו להיכל, שהוא הנקודה הפנימית שבעולם, ומלאו פך אחד של שמן שהיה חמוס בחומתו של "כהן גדול" דייקא, אף שלא היה דרכו של הכהן גדול לחמוס על השמיים, מכל מקום כאן סיבב הקב"ה שימלאו פך אחד שנחתם על ידו דייקא, כדי להראות בזה, כי דייקא בנה הכהנים, וזכו לנצח את כח הטומאה של היונים. וחזרו הכהנים והדליקו את שבעה קני המנורה בשמן טהור הרומז לחכמה, ועל ידי זה חזרו והאירו אור החכמה והמוחין לתוך לבות בני ישראל, שיוכלו לטהר את שבע מדומיהם, ועל ידי זה שוב נתגלה ונתלהב הנקודה הפנימית שבלבם, שיוכלו להרגיש את אור ה' בלצבם, וחזרו לקיים המצוות וללמוד התורה הק' בצור ודייקות אליו יתברך, בצחינת ואחס הדבקים בה' אלהים חיים כולכם היום.

ובזה יוצן למה אנו עושים עיקר היום טוב על נס הגרות, כי עיקר הצרה צימים ההם היה, מה שצטלו עבודת המנורה, שבה גרמו להסמיר הנקודה הפנימית מבני ישראל, וזאת הימה עיקר הישועה, שחזרה הדלקת המנורה למקומה, שבה חזר ונתגלה אור הנקודה הפנימית בלבות בני ישראל, וזכו להרגיש את אור ה' בעבודתם, ולקיים המצוות בצור ובאש קודש.

ובבל שנה ושנה כאשר אנו מדליקים נרות של חנוכה, מתעורר אותו הכח שהיה אז, כי גם בגלות המר הזה, זהו עיקר הגלות וכח ההסמיר, שאין אנו מרגישים את הנקודה הפנימית הטמונה בלב כל אחד מישראל, וזו מכה המדות הרעות שבלב המסמירים על אור נקודה זו, ואין לנו כח להאיר אור המוחין לתוך המדות כראוי, וזהו אש לנציתו לעבודתו יתברך שמו, ולכן קשה מאוד להרגיש את אור ה' בצורה ומצות. אבל כאשר מגיעים ימי חנוכה אלו, בעת אשר אנו מדליקים את נרות המנורה, אנו מעוררים כח הנס שהיה אז, צימים ההם בזמן הזה, שעל ידי הדלקת נרות חנוכה בשמן הרומז לחכמה, אנו גורמים להשפיע אור המוחין לטהר

את שבע המדות שבלב, ועל ידי זה מתלהב כח הנקודה הפנימית שבלבנו, ובכח זה יכול כל צר ישראל לנצח מכל החשכות וההסתרות, ולקיים המצוות וללמוד התורה באש קודש, בדייקות ובהתקשרות אליו יתברך.

וידוע מה שכתבו בספיה"ק, שעל ידי הדלקת נר חנוכה אנו מגלים את "אור הגנוז", ויש לומר, שזה רומז גם לאור הנקודה הפנימית, הגנוז ומכוסה בתוך לבבו של צר ישראל, שגם אור הגנוז הזה מתגלה על ידי הדלקת נר חנוכה.

לבן אף מי שכל ימות השנה נחרתק מאד מדרך הישר, והתנהג בדרך שפל מאד, "כאטש ווי געמיין ער האט זיך געפירט אנאנץ יאר, כאטש וואס ער האט אפגעטון, כאטש וואו ער איז פארקראכן, קען ער חנוכה זוגיין גלייך זום אייבערשטן", כי הנקודה הפנימית שבלב, הוא כח שלמעלה מן הטעם ולמעלה מן הדעת, שזכחה יכול האדם להתקרב אליו יתברך בלי טעם ודעת, שלא כסדר הדריגין.

לבן מעתה יקבל כל אדם על עצמו, שלא לפנות עוד אל דברי היצר, המפתהו ואומר לו כי הוא אינו יכול להינצל מן התאוות של היצר ולהתקרב אליו יתברך, והוא אינו מסוגל להלליל בלימוד התורה, ולהתפלל בהתעוררות הלב, ממשכות כאלו וכיוצא בזה, מכניס היצר בלבו של אדם כדי שיפול בדעתו ויחייאש מעבודתו. ולא עוד אלא שהיצר מרגיע את לבבו לומר לו, שלא יתאמץ נגד הנסיונות, כי בדור הזה די לקיים המצוות כמצוות אנשים מלומדה, כי כהיום כבר צטלה כח העבודה, ובדור הזה כבר לא שייך לאדם פשוט לעבוד את ה' בדייקות ובאש קודש, כי רק בדורות הקודמים היה נוהג דברים אלו.

לזאת מעתה יקבל כל אחד על עצמו, להתחיל בעבודת ה' בצור חדש כתינוק שגול, ויחמיל להתפלל חפלתו מלה במלה בלב אמת, ויקבל על עצמו לקבוע עתים לתורה בכל יום, וכן לחדש ולשנות כל הנהגותיו אשר לא התנהג בהם עד עתה כראוי, ויקבל על עצמו לשכב בלילה בזמן שכיבה, ולא לבלות את הלילות בדברים של מה בכך, ועל ידי זה יוכל לקום בצוקר בזמן קימה ללמוד התורה ולהתפלל כראוי, ויקבל על עצמו להנהיג את בני ביתו בדרך הישר, ולתכנס על דרך התורה והיראה, ויחנך אל ה' שימחול לו על כל מה שחטא עד הנה, ושיעזור לו להרחיק נפשו מן התאוות. אם כה יעשה, אזי בודאי יקרבהו הקב"ה אליו, וימחול לו על כל חטאותיו, כי באמת, בדור הזה יש לדון את

האדם בכל מעשיו כדין שוגג ואונס, מרוכ הנסיונות אשר עומדים לנגדו, לכן אין שום ספק כי על ידי תשובה בלב אמת ימחול לו הקב"ה על הכל, ויזכה להתקרב אליו יתברך ולחיות בנעם ה'.

ויש לומר שזהו הענין המובא בשם דייקים, כי גמר החתימה הוא בואת חנוכה, דלכאורה מה ענין זה, הלא כבר עברו ימי אלול, ראש השנה, יום כיפור, הושענא רבה, שמיני עצרת, ואם האדם לא שב בכל הימים הללו, מה ענין להמתין עוד שימעורר עתה לשון, ולפי דבריו הענין בזה, כיון שצימי חנוכה מתגלה אור הנקודה הפנימית שבלב האדם, אם כן אף מי שח"ו לא נתעורר צימים הנוראים מפני גדול הטמטום שבלבו, יכול בחנוכה לשון אליו יתברך בנקל, לכן הקב"ה ברחמינו וחסדיו המרובים, ריחם עלינו לטובותינו שלא לחמוס הגור דין עד זאת חנוכה, כדי שצימים אלו יוכל האדם להתקרב אליו אף מעמקי שאול, ועל ידי זה יגמר גור דינו לטובה ויזכה להיחם בחבר החיים וי

9. Shedding Light on Human Nature

It is possible to discern a further crucial lesson in the miracle of the oil. As we know, Greece was keenly interested with the study of nature. Indeed, everything natural was celebrated, and the laws of nature were held to be immutable. R' Yitzchak Hutner¹⁷ explains that an important corollary of this view is that man himself is ultimately part of the natural world, and as such, he too cannot overcome his nature. Essentially, this brings us back to the question as to whether man is an ox with a horn or without one. The view of the Maccabees, which is the basis of the Torah, is that man has the ability to rise above his nature, and indeed is required to do so.

10. The Gift of Chanukah: A Mezuzah for the World Outside

The Gemara states that the correct location for the menorah is on the left-hand side of the door, opposite the mezuzah. The Chidushei Harim comments that although when one enters the house, the mezuzah is on his right and the menorah is on the left, when one leaves the house and goes out into the world, it is the menorah which is on his right.

This means that the menorah is actually a kind of mezuzah as one enters from one's house into the outside world. As one leaves the sanctuary of a Jewish home and enters a world where man is typically depicted as being no more than the sum total of his natural drives, it is crucial to take with us the lesson of the menorah, that in fact man is infinitely more than that.

להתלהב בהדלקת נ"ח כדי שיתגלה אור הגנוז

צריך האדם שיתחזק את עצמו ויעמוד להדליק נר חנוכה להתלהב נשמתו בהדלקת נר חנוכה מתחיל לעילא, שנוכח כעת על ידי עבודתו והתלהבות והשחוקות נשמתו יתגלה האור הגנוז שחגלה לעתיד לבא שיתחדש כללות העולמות והנבראים על ידינו.

להתעורר בתשוקה גדולה לדבקות ועבודת ה' הנה עיקר הדלקת נר חנוכה שיתעורר האדם לקבל עליו עול מלכות שמים * שלימה, עד שמגודל תשוקתו יתהפכו כל מחשבותיו ומדותיו ומעשיו בכל * חושיו ואבריו בקבלת תורה שבעל פה, להתייחד בתורה שבכתב בתשוקה וחפיצה לדבקות רצון השי"ת, בביטול כל המסכים המבודלים בינו לבין קונו, עד שזוכה לעבוד להשי"ת באמת ובלב שלם בלתי שום פחד משום מדה ותאוה רעה ח"ו. מאיר עיני חכמים, שער י"ח פ"א

22 קאר הי"ח - חנוכה (פ"ה)

האמת שכל השם של "חנוכה" מורה על ענין זה, שהוא מלשון חינוך והתחדשות, שבכל יום יהיו בעיניו כחדשים, לקיימה בלהט אש קודש ובפנימיות הלב. ולא עוד, אלא שעל ידי אור נר חנוכה אפשר לדחות ולבטל ההרגל והרגילות בקיום המצוות, ורמז כן הרה"ק בעל החידושי הרי"ם מגור זי"ע בפסוק (תהלים קיט, קה) "נר דרגלי דבריך ואור לנתיבותי", שעל ידי הנר מצוה זוכה להאיר את כל אורחותיו ונתיבותיו, וכל מצוותיו יהיו ביקוד אש * והתלהבות דקדושה (הובא בחידושי הרי"ם לחנוכה ד"ה הרגיל).

24

מיהו אם עשה האדם כל אשר לאל ידו לעשות ולא הצליח לעבור את רגשי לבו, אל יתייאש ואל יפול ברוחו חלילה, וידע נאמנה שהוא עשה את שלו וכעת חפץ הקב"ה בעבודה זו

כשהיא בלא חשק²⁴, וכדברי הרה"ק בעל ה"בני יששכר" מדינוב זי"ע שהעמיס בהא דקיימא לו (ש"ע א"ח סימן תרעג סעיף ב) "כבתה אין זקוק לה" [והיא הלכה שלא מצינו דוגמתה בשום מצוה, שהרי אילו

נאנס ולא נעשתה פעולת המצוה כראוי ובידו לתקנה, פשיטא שעליו לעשותה שוב כדי לקיים המצוה, ורק בנר חנוכה פטור מלהדליק אם כתבה אע"ג שלא קיים תכלית המצוה ולא עשה פרסומי ניסא כשיעורה, הלא דבר הוא, שאם נצטונן ונכבה האש ואינו מצליח לעורר בקרבו את אש ההתלהבות, אל יתפעל מהמצב ולא יתעצב ח"ו, כי עצת היצה"ר היא להפילו בבאר שחת ובשאל תחתית, אלא עליו לעשות את שלו בהכנת מעשה המצוה בפועל ואז יזכה שה' יגמור בעדו,

25a

ולפעמים חפץ הקב"ה שיעבדו האדם עבודה תמה דוקא כאשר אין לו את ה"ברען" וההתלהבות, וכפירושו של הישמח ישראל (פר' בהעלותך סוף אות ז) שביאר מה שכתוב אצל אהרן הכהן

בהדלקת נרות המנורה (במדבר ח, ג) "ויעש כן אהרן" ופירש רש"י "מלמד שבחו של אהרן שלא עינה", ומקשים העולם מאי קא משמע לן, הלא פשיטא שלא שניה אהרן כהנא קדישא ממה שנצטוה מפי הגבורה, אך נרמז כאן חובת העבודה גם כאשר לבו נשבר בקרבו, ואינו מרגיש התעוררות ותשוקה לקיום המצוה, ובזה נשתבח אהרן "שלא שניה", ותמיד עשה רצון קונו יתב"ש אף כאשר לא הרגיש את ההתעוררות לקיום המצוה, אלא המשיך לעשות את המוטל עליו ותו לא מידי, כי ידע שחפץ הבורא יתב"ש בעבודה זו דוקא, ככתוב "ויעש כן אהרן", שבמצב זה דוקא ימשיך בעבודת הקודש ואל יפול ברוחו

26

במה היה עוסק כשפירש ממנו בפרשת עגלה ערופה, ולגלות לו שהוא עדיין עומד בצדקו, אך שבעי פנים לתורה, אלא כי

העגלות יש להם גלגלים המסייעים אותן, ובשעת הנסיעה מסתובב הגלגל כל הזמן מלמעלה למטה, ומה שמסתובב עתה לצד מטה נהפך ועולה מיד לצד מעלה וחוזר חלילה, נמצא שהירידה אינה אלא לצורך עליה כדי להמשיך את העגלה המלאה כל טוב בדרך המלך, וזה מה ששלח יוסף לומר ליעקב, שלא יחשוש מלרדת למצרים כי הירידה לצורך עליה

(א"ת א"ת)

ויסוד גדול זה נרמז גם במנהג ישראל תורה לשחק עם ה'דריידעל', כי לא שייך לנצח במשחק זה כי אם אחר שפסיק ה'דריידעל' להסתובב ויפול על מקומו, שהרי רק אז יראה איזו אות עלה בידו, וכמו כן נמי בעבודת ה' שכיח טובא שהנפילה לצורך עליה היא, ועל כן לא יתייאש ולא יפול ברוחו כשנכשל בדבר מה, דאדרבה משם יתעלה מעלה מעלה.

Ner Chanukah symbolizes the light of Torah. The greatness of Torah is that it is Godly wisdom, superior to all other *chochmos* (wisdoms) of the world. An essential difference between pursuits in Torah and other wisdoms can be explained as follows: When pursuing other wisdoms, a person exerts himself in order to come to some *tachlis* (goal or end), and to reach an understanding of the essence of something. If, however, one does not attain the sought goal, all his efforts are often considered for naught and all the time spent on it wasted. Other wisdoms are primarily result-oriented, such that recognition of accomplishment is only achieved if the end goal is reached.

Not so with Torah. When a person exerts himself in Torah *lishmah* (for its sake alone), Hashem has *simchah* (joy) and *nachas* (pleasure) from even the effort and toil, notwithstanding the fact that the person may or may not have attained the level of true understanding that he was pursuing. Succinctly put,

recognition for Torah study is primarily based on the exertion itself. Accomplishment is secondary, and in the hands of Hashem.

The halachah is *if they became extinguished [accidentally], one is not obligated to [rekindle] them*, because of this idea. And what better place to embed this message about Torah than in the *mitzvah of ner Chanukah*, which symbolizes Torah! Chazal are teaching that even if the light becomes extinguished, meaning that even if one is unable to reach the desired point of clear understanding of an idea in Torah, or the point of being able to explain and illuminate Torah ideas for others, *קְבַתָּה אֵין זָקִיק לָהּ* — there is no need to worry. Hashem's scorecard, so to speak, counts one's exertions, and the toiling Torah student is considered (and receives reward) as if he illuminated the world with Torah and knowledge of Hashem.

A person should not be discouraged from undertaking something just because he does not see himself succeeding or even completing the task. Nor should a person become dejected if his efforts do not result in an anticipated goal. Hashem does not expect absolute success, but only that we do our best, and He will do the rest. As it says in *Maseches Avos* (2:16), *וְלֹא אֵלֶיךָ הַמְלָאכָה לְגַמְרָהּ, וְלֹא אֵלֶיךָ הַתְּהִלָּה לְגַמְרָהּ* — It is not your responsibility to finish the work, but you are not free to desist from it either.

(See *Bnei Yissaschar, Maamarei Chodshei Kislev-Teves* 3:11)

The Gemara challenges R' Yochanan's teaching: *And is it so that the ministering angels do not know Aramaic?* — *וְהֵתִיב ר' יוחנן בְּהַגְדֵי שְׁמַע בַּת קוּל מִבֵּית קַיִשׁ* — *Yochanan the Kohan Gadol heard a heavenly voice emanating from the Holy of Holies proclaiming: "The young men who went to wage war in Antioch have been victorious."* — *וְשׁוּב מְצֻשָּׁה* — *And there was another such incident*

32 c

"וכשגברו ישראל על אויביהם ואבדום, בכ"ה יום בכסליו היה, ונכנסו להיכל, ולא מצאו שמן טהור אלא פך אחד קטן, שהיה מונח בתוך שידה קבועה בכותל, שלא היו יכולין להסיטה, והיה פתחה סגור וחתום בחותמו של יוחנן כהן גדול, ובסגירת הפתח הכירו שלא נגעו בפך, ולא היה בו שמן להדליק רק לילה אחת, ונעשה להם נס והדליקו ממנו ח' ימים."

צריך להקדים רפואה למכה, לעשות פך אחד של שמן טהור חתום בחותמו, והחביא את הפך הזה בהיכל והוא שנתגלה לחשמונאים בימי חנוכה.

והנה כאשר חיפשתי מקור לרעיון זה, מצאתי את שאהבה נפשי בדברי אחד מן הראשונים בספר "כל בו" (סימן מד), שכתב בפירושו שפך השמן היה חתום בחותמו של יוחנן כהן גדול, והנה הדברים בלשון קדשו:

ליקוטי מאמרים

שגילו לנו חכמינו ז"ל בגמרא (סוטה ג): "יוחנן כהן גדול שמע בת קול מבית קודש הקדשים שהוא אומר, נצחו טליא דאזלו לאגחא קרבא לאנטוכיא". וביאר ה"בני יששכר" (כסלו-טבת מאמר ד אות ג) הכוונה בזה, שהקדים הקב"ה לבשר ליוחנן כהן גדול ביום הכיפורים הרבה שנים לפני נס חנוכה, על הנס של חנוכה שעומד להתרחש בימי מתתיהו בנו.

על פי האמור הוא מוסיף לבאר (שם אות כח), כי מטעם זה כשתיקנו החשמונאים לומר "על הניסים" על נס חנוכה בימי מתתיהו, הזכירו שם את שמו של יוחנן כהן גדול: "בימי מתתיהו בן יוחנן כהן גדול", כי הוא היה הראשון שזכה לשמוע את הבשורה של הבת קול ביום הכיפורים, על הניצחון שעתידים החשמונאים לנצח את היוונים בנס חנוכה.

יומתק לצרף מה שהביא ב"לקט אמרי קודש" (חנוכה דף קמו), מה שאמר כ"ק מרן אדמו"ר מהרי"ד מבעלזא זי"ע ליישב בזה מה שתיקנו לומר ב"על הניסים": "ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם". והקשה על זה ממה שכתבו בתוספות ישנים (ראש השנה ז:): לבאר ההבדל בין מדת רחום למדת חנון:

"כי מדת רחמים היא שלא בעת צרה, כי בטרם תגיע הצרה הוא מרחם שלא תבוא, אבל חנון הוא שחונן בעת הדחק לגאול הצועק, כדכתיב (ישעיה ל-ט) חנון יחנן לקול זעקך."

30 הנה כי כן איך תיקנו לומר: "ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם", הלא מאחר שעמד להם הקב"ה "בעת צרתם" היה מתאים יותר לומר: "ואתה בחנינתך הרבה". וביאר הכוונה בזה על פי הגמרא הנ"ל, שיוחנן כהן גדול כבר הקדים לשמוע בקודש הקדשים את הבת קול על הניצחון של החשמונאים בימי מתתיהו בנו, הרי מבואר שהקדים הקב"ה לרחם עליהם הרבה שנים לפני הצרה, ועל כן תיקנו לומר: "ואתה ברחמיך הרבים" שהקדמת לרחם עליהם בימי יוחנן כהן גדול, "עמדת להם" אחר כך בעת צרתם עכ"ה ק.

יוחנן כהן גדול הכין את פך השמן וחתמו בחותמו

32 a

מעתה אמינא חידוש גדול בדחילו ורחימו, כי אחרי ששמע יוחנן כהן גדול את הבת קול ביום הכיפורים בקודש הקדשים, על הנס שעתידי הקב"ה לעשות לחשמונאים בימי מתתיהו בנו, התבונן בדעתו לשם מה הקדים

הקב"ה לגלות לו דבר זה, ואז השיג ברוח קדשו שעתידי הקב"ה לעשות להם את נס הנרות, והרי זה בבחינת מה שכתוב (עמוס ג-ז): "כי לא יעשה ה' אלקים דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים". ומזה השכיל להבין שהוא

בנס חנוכה, משמע שיש קשר בין העבודה בקודש הקדשים ביום הכיפורים, לניצחון של החשמונאים על היוונים בנס חנוכה, וצריך ביאור להבין הקשר הפנימי ביניהם. וכבר העיר על כך ה"בני יששכר" (שם אות א):

★ והנה לפי זה התחלת הישועה בניצחון מלכות יון היה ביום הכיפורים וגמר הישועה בחנוכה, הגם שנראה שהנעשה הזאת לא היה באותה השנה של הנס דנרות, כי זה היה עדיין בימי יוחנן, והישועה העיקרית בפריקת עול מלכות יון והנס הנעשה בנרות, זה היה בימי מתתיהו בנו, עם כל זה לא במקרה הוא."

ומבאר שם הענין בדרך הסוד למעלה מהשגתנו. ויש לבאר הענין גם לפי השגתנו על פי מה שמבואר בספרים הקדושים, כי גמר החתימה ביום כיפור נמשך עד חנוכה, ומקור הדבר ב"זרע קודש" (חנוכה ליל א):

~ "מצינו בספרים שהכתיבה בראש השנה, והחתימה ביום הכיפורים, וגמר הדין בהושעא רבא, עם כל זה אף שיוצאין הפתקין הנגזרים, אין להם כח להתקיים עד חנוכה אולי יתקן האדם מה שעיוות. נמצא שקדושת החג נמשך והולך עד חנוכה, שאז רשות לקיים הפתקין, לכן יש לו לאדם להמשיך על עצמו ולקשר קדושת החג עד חנוכה."

הנה כי כן מטעם זה הקדים הקב"ה להודיע ביום הכיפורים על הניצחון של החשמונאים בחנוכה, אף שזה לא היה באותה שנה, שהרי כפי המבואר יש קשר נפלא בין יום הכיפורים לחנוכה, כי גמר הדין של יום הכיפורים הוא בחנוכה. אלא שעדיין מוטלת עלינו החובה לבאר הקשר הפנימי בין יום הכיפורים לחנוכה, כלומר מדוע באמת מסתיימת החתימה של יום הכיפורים דוקא בחנוכה.

נר חנוכה קדושת העינים הלל והודאה קדושת הפה

פתח דברינו יאיר לבאר הענין בזה על פי מה שהביא ב"שם משמואל" (חנוכה דף קצט טור ב) רעיון קדוש בשם אביו הגה"ק בעל "אבני נזר" ז"ע, לבאר הטעם שתיקנו חכמינו ז"ל בחנוכה ב' מצוות, הלל והודאה שהיא בפה, והדלקת הנרות שהיא בעינים להסתכל על הנרות, כי היוונים הם מבני בניו של יפת בן נח, כמו שכתוב (בראשית י-א): "בני יפת גומר ומגוה ומדי ויון", שהיתה לו זכות על שלא השתתף עם חם שביזה את נח אביו.

והנה חם פגם בראיית עינים כמו שכתוב (שם ט-כב): "וירא חם אבי ננען את ערות אביו", וכן פגם בקדושת הדיבור כמו שכתוב (שם): "ויגד לשני אחיו בחוץ", ועל כך נתקלל ננען בנו: "עבד עבדים יהיה לאחיו", ופירש רש"י בשם המדרש: "כנען ראה והגיד לאביו לכך הוזכר הדבר ונתקלל".

על פי האמור מבואר במדרש (ב"ר לו-ה) טעם נפלא, על מה שעבד כנעני יוצא לחירות על ידי הכאת שן-או עין: "מה טעם עבד יוצא בשן ועין, מהכא וירא ויגד". ופירש רש"י: "ראה בעיניו והגיד בשניו המחותר את הדיבור, וכיון שלקה באחד מן האברים שחטא, נפטר מקללתו ויוצא לחירות".

★ נמצא לפי זה כי יפת שלא השתתף במעשיו של חם, אלא אדרבה נשתתף עם שם לכסות את ערות אביו, כמו שכתוב (שם כג): "ויקח שם ויפת את השמלה וישימו על שכם שניהם וילכו אחורנית ויכסו את ערות אביהם ופניהם אחורנית וערות אביהם לא ראו". הנה מצד זה היתה ליפת זכות שלא פגם בראייה ובדיבור כמו שפגם חם, ובזכות זה זכו היוונים מבני

יפת למלוך ולשלוט בעולם. לכן אחרי שגברו החשמונאים על היוונים, הוציאו מהם מעלה זו לעבוד את ה' בקדושת העינים ובקדושת הפה ביתר שאת, וכנגד זה תיקנו חכמינו ז"ל בחנוכה ב' עינים: מצות הדלקת הנרות כדי לקדש את העינים, ומצות הלל והודאה כדי לקדש את הפה עכ"ל ק.

36 הדלקת שבעת נרות המנורה להאיר את שבעת השערים בראש

כעבדא קמיה מאריה נראה להוסיף תבלין לדבריו הקדושים, איך איבדו היוונים שהיו מבני בניו של יפת את המעלה הגדולה שהיתה ליפת שלא פגם בעיניו ובפיו, בהקדם לבאר הטעם שכשנכנסו היוונים להיכל טרחו לטמא את כל השמנים, כדי שלא יוכלו ישראל להדליק את המנורה בטהרה.

נקדים הקדמה יקרה מאירת עינים ממשנתו הטהורה של הרה"ק מראפשיץ ז"ע ב"זרע קודש" (פרשת בהעלותך), כי תכלית עבודת הדלקת שבעת נרות המנורה היא, כדי להאיר בכך את שבעת השערים שיש בראשו של אדם, שתי עינים, שתי אוזניים, שני נקבי האף, והפה, ולתועלת הענין הנה הדברים בלשון קדשו:

"בהעלותך את הנרות וגו' יאירו שבעת הנרות. הנה מצינו שאמר השי"ת ליחזקאל (יחזקאל מ-ו) [אתה בן אדם] הגד את בית ישראל את הבית ויכלמו מעוונותיהם וגו', ואם נפלמו מכל אשר עשו צורת הבית ותכונתו ומוצאיו ומובאיו. ולהבין מה ענין הבושה וכלימה הזאת מצורת הבית,

יש לומר שהענין הוא, כי עיקר השראת השכינה הקדושה היא בלבנות בני ישראל,

כמו שנאמר (שמות כה-ה) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, רק המקדש היה, שמזה יראו וילמדו איך לתקן אבריהם וכל הקומה שלהם, שהמקדש היה דוגמת קומה שלימה. וכן כתוב בספרים שכל כלי המשכן והמקדש היה כל אחד רומז לאיברי האדם, ומצויי התורה הקדושה איך לעשות את הכלי הזאת, נלמד איך לתקן דוגמת זה את האבר ההוא, שהכלי רומזת עליו.

וזוהו שאמר יתברך שמו למשה, (שם ט) ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו, כי משה היו מתוקנים כל איבריו, וברצונו יתברך שמו שיעשו משכן, שילמדו ישראל מזה איך לתקן איבריהם גם כן... וזוהו שאמר הכתוב ה"ל, שעל ידי תבנית המשכן יכלמו ישראל מעוונותיהם, שידעו ויכירו שאין שיעור קומה שלהם כראוי, במדות אלו שתבנית המשכן רומז עליהם".

המנורה היא כנגד הראש שבאדם

בהמשך הדברים מגלה לנו ה"זרע קודש" כנגד איזה איבר באדם היא המנורה, הוא מביא על כך מה שייסד הפייטן האלקי בקינות לתשעה באב (ארחי הלבנון איברי התורה), כי כשהרג רבן שמעון בן גמליאל בעשרה הרוגי מלכות, נטל רבי ישמעאל כהן גדול את ראשו: "שם עיניו על עיניו ופיו על פיו באהבה גמורה" ובכה עליו "מנורה הטהורה", מזה אנו למדים כי הראש שבאדם הוא דוגמת המנורה שבמקדש.

ומבאר ה"זרע קודש" ההשוואה בין המנורה לראשו של אדם, על פי מה ששינוי בספר יצירה (פרק ד משנה יב), כי כמו שיש שבעה ימים בשבוע, כך יש שבעה שערים בגוף האדם: "שתי עינים, שתי אוזניים, ושני נקבי האף והפה". נמצינו למדים כי בראשו של

אדם ישנם ז' שערים, שמתחלקים לארבעה חושים, שתי עינים חוש הראות, שתי אוזניים חוש השמיעה, שני נקבי האף חוש הריח, הפה חוש הדיבור.

38 והנה כמו שיש בראשו של אדם שבעה שערים, כן יש במנורה שבעה נרות המכוונים כנגד שבעת השערים. וזהו שצוה הקב"ה לאהרן הכהן: "בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות", שיכוון בהדלקתו להמשיך לישראל מלמעלה אור של קדושה לשבעת השערים, שישתכלו בעיניהם, וישמעו באוזניהם, ויריחו באפם, וידברו בפיהם, רק מה שמותר ומצוה על פי התורה, ועל ידי זה יזכו להיות מרכבה להקב"ה שמנהיג את העולם בשבעה שערים של מעלה, ומסיים בלשון קדשו:

~ "וזוהו שנאמר פני המנורה, מלשון פנים וצורה, וכן מנורה גימטריא צורה", לדמות צורה ליצורה, וזהו שנאמר ויעש כן אהרן, ופירש רש"י להגיד שבחו של אהרן שלא שינה, הפירוש שתיקן את השערים שבראש שלו, דוגמת קני המנורה כנ"ל, שזה היה רצונו יתברך שמו ללמוד ממעשי המנורה לדמות צורה ליצורה כנ"ל, שזהו פני המנורה".

★ ולפי דברינו הכוונה בזה, שצריך להאיר בחכמת התורה שאיש ישראל משיג במחנה, כדי לקדש את כל שבעת השערים שבראשו, להשתמש בהם כדת של תורה בלמי לה לבדו.

מעתה יאירו עינינו להבין הטעם שטרחו היוונים לטמא את כל השמנים שבהיכל, כדי שלא יוכלו הכהנים להדליק את המנורה בשמן טהור, כי השכילו להבין ששורש קדושת ישראל הוא מכך שהם מקדשים את שבעת השערים, חוש הברכות, חוש השמע, חוש הריח וחוש הדיבור, להשתמש בהם רק בקדושה ובטהרה על פי אור התורה, לכן טרחו לטמא את כל השמנים שבהיכל, כדי שלא יוכלו הכהנים להדליק את שבעת הנרות בטהרה, שתכליתם לקדש את שבעת השערים בבחינת: "אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות".

יש לבאר בזה דקדוק הלשון: "כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל" להשכיחם תורתך, על פי המבואר ב"שע"ב הפסוקים "לרבינו האריז"ל (פרשת ויצא ד"ה ויאבה עקב): "כי ישראל הם אותיות לי ראש". ולפי האמור יש לומר הרמז בזה, שיש להם קדושת שבעת השערים שבראש על ידי שמאירים אותם באור התורה, ועל זה אמרו שעמדה מלכות יון הרשעה: "על עמך ישראל" - אותיות ל"י רא"ש, להתנגד לקדושת שבעת השערים שבראש על ידי שחשבו "להשכיחם תורתך", כדי שלא יירלו להאיר את השערים באור התורה.

בדרך המלך נלך לבאר בזה הקשר הנפלא בין יום הכיפורים לחנוכה, אשר כפי המבואר מסתיים גמר החתימה של יום הכיפורים בחנוכה, אשר מטעם זה שמע יוחנן כהן גדול ביום הכיפורים כשעשה את העבודה בקודש הקדשים, את הבת קול שבישרה לו על הניצחון של החשמונאים על היוונים, על פי מה ששנינו במשנה (יומא נג), כי כאשר נכנס הכהן הגדול בקודש הקדשים לזרוק את דם פר החטאת של הכהן הגדול ודם שעיר החטאת של ישראל, היה זורק: "אחת למעלה ושבע למטה".

ונראה לבאר הענין בזה, כי ביום הכיפורים כשנכנס הכהן הגדול לעשות העבודה לכפר על פל עוונות בית ישראל, היה צריך להמשיך כפרה על מה שלא השתמשו עם הבחינה של "אחת למעלה" היא התורה הקדושה שירדה מן השמים, כדי להאיר על "שבע למטה" הם שבעת השערים שבראש האדם. לכן כשנכנס הכהן הגדול לקודש הקדשים שהיה שם הארון עם הלוחות שהם שורש כל התורה, היה מזה את הדם: "אחת למעלה ושבע למטה", כדי להמשיך כפרה לישראל על העבר שלא נהגו כן, וגם להמשיך עליהם קדושה על להבא, שיזכו להאיר באור התורה את שבעת השערים שבראש, להשתמש בהם רק כדת של תורה בבחינת: "שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך".

42 חוש הראיה הוא ראשון וחוש הדיבור אחרון

והנה ידוע כלל גדול כי לכל ראשית יש חשיבות מיוחדת משום שהוא ראשון לכל השאר, כמו הבכור שיש לו קדושה (שמות ג-ב): "קדש לי כל בכור" וגו', וכן מצות ביכורים (דברים כו-ג): "ולקחת מראשית כל פרי האדמה". ומצות הפרשת חלה (במדבר טו-ג): "ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה". ומטעם זה נפסק להלכה בשלחן ערוך (או"ח סימן קלה ס"ג): "כהן קורא בתורה ראשון, ואחריו לוי, ואחריו ישראל".

וכן לכל אחרית יש חשיבות מיוחדת משום שמסיימים בה, על דרך ששנינו בגמרא לענין ברכות (ברכות יב): "הכל הולך אחר החיתום". וזהו שכתוב אצל יעקב אבינו כשנפגש עם עשו (בראשית לג-ג): "וישם את השפחות ואת ילדיהן ראשונה ואת לאה וילדיה אחרונים ואת רחל ואת יוסף אחרונים". ופירש רש"י הטעם לכך: "אחרון אחרון חביב". וזהו הטעם למה שפירש רש"י (דברים ח-א): "אין המצוה נקראת אלא על שם הגומרה".

לפי זה יש לחקור מהו החוש הראשון משבעת השערים שבראש ומהו החוש האחרון. ונראה לפתור חקירה זו ממה שמסדר בספר יצירה הנ"ל: "שתי עינים, שתי אזנים, ושני נקבי האף והפה". ובאמת כאשר נתבונן נראה כי סדר זה מתאים להפליא עם המבואר בתיקוני זוהר (תיקון ע קכב): "דארבע תיקונין

מעתה יאירו עינינו להבין ולהשכיל החשיבות המיוחדת שיש לחוש הראיה ולחוש הדיבור, כי בהיותם הראשון והאחרון מהחושים הרי הם כוללים את כל שבעת השערים, לכן אנו רואים כי במבחן הראשון שהיה לבני נח עם השכרות של נח אביהם, נכשל חם המושחת בשניהם, תחילה בחוש הראשון: "וירא חם אבי נכען את ערות אביו", ובכך פגם בחוש הראיה, ואחר כך בחוש האחרון: "ויגד לשני אחיו בחוץ", ובכך פגם בחוש הדיבור, והרי זה סימן שהוא מקולקל בכל החושים. אך לעומת זה שם בן נח שהיה קדוש וטהור, קידש את חוש הראיה כשכיסה את אביו אחרונית, ואת חוש הדיבור שלא להזכיר את קלון אביו.

לפי זה נשכיל להבין מה שדרשו במדרש (ב"ר ב-ד): "וחושך זה גלות יון, שהחשיכו עיניהם של ישראל בגזרותיהן", שפעלו בכל כוחם לקלקל את "עיניהם" דהיינו חוש הראות, בידועם שאם יקלקלו החוש הראשון יקלקלו הכל, כמו שכתוב (במדבר טו-ט): "ולא תתור אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם, למען תזכרו ועשיתם את כל מצוותי והייתם קדושים לאלקיכם". ופירש רש"י: "הלב והעינים הם מרגלים לגוף ומסרסים לו את העבירות, העין רואה והלב חומד והגוף עושה את העבירות".

אמנם החשמונאים הכהנים בני אהרן מסרו נפשם להילחם עם היוונים, כדי להציל את קדושת ישראל בשבעת השערים בראש, לכן לא הסכימו להדליק את המנורה בשמן טמא שטימאו היוונים, ועשה הקב"ה עמם נס שמצאו פך אחד של שמן טהור שהיה חתום בחותמו של כהן גדול, והדליקו ממנו שמונה ימים, כנגד השכל שבמוח השולט על שבעת השערים שבראש.

46 ארחות חנוכה

בימי החנוכה מושפע כח סגולתי להתחדש בעבודת הקדושה וטהרה ימים קדושים אלו מסוגלים המה מאד שירומם האדם את עצמו בעבודת הקדושה והטהרה, בטהרת המחשבה בקדושת העיניים וקדושת הדיבור, כי ימי החנוכה יש בהם כח של עד שתכלה רגל מן השוק עד דכליא ריגלא דתרמודאי (שנמ כל, ג), כאשר מילתנו אמורה (עי' עמודים מג, קנא) כי תרמודאי המה אותם שעניניהם תריות (שנמ לא, ה) שדרים בין החולות וכפי המהרש"א (סס) מלשון חול שאין בהם קדושה וגדר ערוה כמו שיש במיוחדים שבישראל.

ועיקר טהרת המחשבה יוכל האדם להשיג האדם ע"י שיקדש את עיניו לבלתי להסתכל במה שאינו ברצונו ית', כמ"ש בספר תפארת שלמה

ע"י הסתכלות בנרות מקדש ומטהר את עיניו ומשפיע קדושה בנפשו. אלא לראותם בלבד כדי להודות ולהלל לשמך הגדול. נראה לבאר עפ"י מה שנודע גדול סגולת נרות חנוכה אשר יש בכוחם לרומם את נפש האדם המסתכל בהם בעיניו, וכאשר כתב הרה"ק מקאזניץ זיע"א (עמודים ישאל למנוחה) שהסתכלות בנרות חנוכה היא תיקון לכל אחד מה שפגם מעודו בראיית עין. וכן כתב גם בספה"ק ישמח ישראל (סוג' להלן עמודים מו, קמד) שלא רק זו, אלא אף יוכל לקדש בזה את עיניו לבל לראות זולת במה שהוא רצון ד', והמה דברים פשוטים כי הלא ידוע גדול כח הראיה שעל ידו נפעלת פעולה בנפשו של הרואה הן לטב והן למוטב, וכדאיתא בספרים דע"י שהאדם אינו שומר על עיניו כיאות אזי הוא פוגם בנפשו ומטמא המח והדעת. וכן פירש

30

בתפארת שלמה בפרשתנו מאמר הכתוב איה הקדושה בעינינו (נלחמים לה, כה) היינו שקדושת האדם תלויה בעיניו. ואפשר לומר עוד על זה הדרך שלזאת ירמוז עוד אומרו 'בעינים על הדרך', שאז צריכים זהירות ומשמרת יתירה על קדושת העיניים. גם בפרשת בלק (נמדנר מ, ד) במאה"כ נופל וגלוי עיניים, פירש דנפילתו של בלעם היתה על זאת שהיה גלוי עיניים ולא שמר את עצמו מראות בדבר רע. אם כן אמור מעתה על אחת כמה וכמה מדה טובה המרובה דהבטה לטובה בוודאי שפועל בנפשו של האדם זיכון והתעלות אל השי"ת.

וזוהו שאנו אומרים אלא לראותם בלבד, * כדי להודות ולהלל לשמן הגדול. לומר שע"י הראיה בלבד יבשר חנוכה, יכול האדם לפעול בנפשו ולהשיג מדרגה זו שיוכל להודות ולהלל לשמן הגדול. כי ע"י שמשתכל בנ"ח וגם אינו מסיח דעתו מהם, הוא תיקון למה שפגם בעיניים, ומקדש ומטהר בזה את עיניו ומשפיע ירושה בנפשו. הנה בזה יוכל לבוא להודות ולהלל להשי"ת, ומזה נוכל ללמוד גודל סגולת נר חנוכה שיש בו כח להמשיך בהם קדושה בהסתכלות לבר.

31

יש להתבונן בחסדי הבורא עלינו לקראת ימי החנוכה, שמהותו כמו שכתב רש"י, וכן הוא בהרבה ספיק, כולא מילתא דחנוכה עיקרו להודאה נתקנה, להלל והודאה נקבעו, וכבר נתבאר, שעל ידי ההלל והודאה זוכים להמשיך את ימי החנוכה, כל משהו של התעלות בהודאה והלל להשי"ת, במאה ברכות, ובפסוקי דזמרה, ובהלל ובאמירת תהלים, ובשבחים שאומר האדם מעצמו להשי"ת, הן התעלות בפה, ובעיקר בלב ובנשמה, באופן של 'אהללה ה' בחיי, אומרה לאלוקי בעודי', הרי זה ממשיך על האדם אור קדושת החנוכה.

זוקף כפופים, ירופא כל בשר ומפליא לעשות, הרי זה מעלה ומרומם את האדם, ואיתא בזה מהחתם סופר, זי"ע, שעל אף שיש עבודה של מאה ברכות בכל יום, בתוך עבודה זו יש את העבודה, שיקח כל אחד ברכה אחת ולאמרה מתוך עבודה יותר גדולה, מתוך לב מודה, ומתוך התלהבות וחמימות.

סגולות סדר העבודה אחרי ההדלקה הנרות נא

ר"מ נ"ט

לעורר שעשועים להשי"ת ע"י זמירות ותשבחות

לכל איש ישראל להתעורר את עצמו בדבר הזה מאוד מאוד בחפצה * ותשוקה להשי"ת, ולשורר ולומר כל אחד ואחד כפי כוחו, ולאמר משירות הנבחות של דוד המלך ע"ה בספר תהלים, וכל אחד יבחר לעצמו כפי שכלו מוזמרים לשורר ולומר לפני השי"ת בעומק לבו בעת הדלקת נר חנוכה, יודר שעשועים להשי"ת, אולי נוכח להרים כל הניצוצות הק' מעמקי הקליפות, וכל כל המסכים המבדילים בינינו לבין קונינו, לקבל פני נרו של מלך המשיח בזה בימינו. מאיר עיני הכתובים, שער י"ג פ"ב

49

עוד ירזו את עצמו בימים קדושים אלו לקדש את עצמו בקדושת הדיבור, כידוע שקדושת האדם תלויה בדיבורו כי ברית הלשון מכוון כנגד ברית המעון (ספר יצירה א, ב). וכן להיפך מר לי מר לדבר מצד השלילי אבל צריך לידע זאת שכאשר פוגם האדם בפיו ח"ו הגם בדיבור אחד כמה רעה גורם בזה לעצמו ר"ל, וכמה רעה גורם בזה לכל ישראל (ע"י שנת לג, א) כי כל ישראל המה קומה שלימה אחת וכל עשיה משפיעה על כל הקומה. וכאשר בא לפנינו מעשה שהיה קרוב לזמננו. שהיה זמן של התעוררות גדולה בכנסת ישראל, ובאה נשמה מעולם האמת לאמור שכבר היה התעוררות בשמים להביא לימות המשיח, והנה עלה למעלה פגם של דיבור של אדם אחד, וזה ביטל את כל התעוררות הגאולה.

33

עבודת חנוכה עבודה קבה

ובזה יזכר שפיר, למה נכתב אין זקוק לה, דמיר כאשר הדליק האדם את הנרות לתחא, נדלקו הנרות שלמעלה, וכבר קיים את עיקר המנוחה ומכליתה, ושזו אינו מעכב מה שכתב המנוחה לתחא, כי המנוחה דלעילא לא נכתב

ויבואר על פי מה שכתבו בספרים הק', כי בזה שאנו מדליקין נרות חנוכה לתחא, אנו פועלים להדליק נרות במקדש של מעלה, ומשם שופע עלינו אור גדול, אור הגנוז מששת ימי בראשית. וזה עיקר חכמת המנוחה, שעל ידי ההדלקה לתחא יודלקו הנרות שלמעלה, וההדלקה לתחא הוא כענין פעולה דמיונית, שיהא נעשה כן למעלה.

וזוהו הענין שכתבו נדיקיס, כי מנוחה הוא מלשון מנוח, כי הוא מנוח והכנה אל הגאולה שלמה. והיינו כי על ידי הדלקת נרות חנוכה, נחשב לנו, כאלו אנו עובדים בפועל עבודה במקדש של מעלה, במקדש של אש אשר ירד לעמיד לצוא. ומתוך כך נמשך עלינו מן אור הגנוז המאיר במקדש של מעלה, אשר לא יתגלה כי אש לעמיד לצוא.

ובספר הק' קדושת לוי (ד"ה בחנוכה) כתב צענין זה, כי ל"ו נרות לתחא ול"ו נרות לעילא, עולים ע"צ כמנין חסד, וזה מורה כי על ידי הנרות נמשך רב חסד לעולם, ועם נר השמש של כל לילה, אנו מדליקין מ"ד נרות, ועם מ"ד דלעילא, הם פ"ח, העולה כמנין נח"ל, ונרמז בנ"ח של הצרכה, ליהדליק נ"ר חנוכה, עי"ש עוד נדבריו הק'.